

LØRDAGS- GJESTEN

I Ringsaker kjemper yrkesvalghemmede Linda Leine for å slippe å gå på uføretrygd. Hun ønsker å fortsette å arbeide på full tid. Til å føre sin kamp har hun engasjert pitbullen

OLA ØDEGAARD

generalsekretær i Landsforeningen Rettferd for Taperne. Han er sjøl gammel taper, men nå vinner han. (Til og med på Vikinglotto).

Han er både harm og myndig idet han hafser av byråkraten i andre enden av telefonlinja.

– NEI! sier han.

– Det må være KLINKENDE

klart, sier han og skyter lyn.

I kampen for de svake bruker

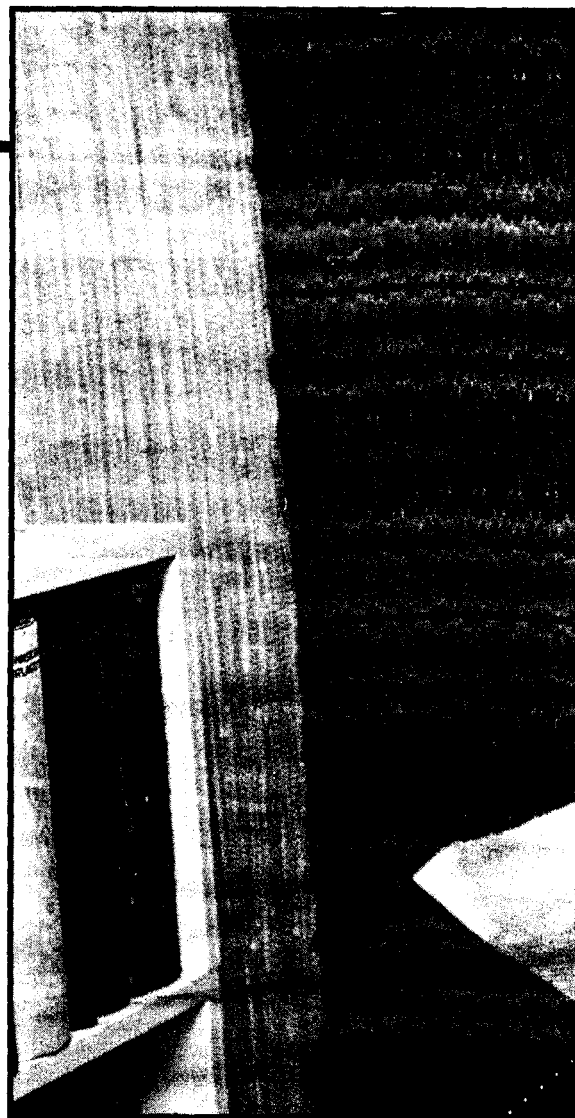
OLA ØDEGAARD

all den styrke han eier.

Nå kjemper han for Linda Leine fra Ringsaker og sier byråkraten i andre enden av telefonlinja sin hjertens mening.

Han vinner nok.

For Ola Ødegaard er ferdig med å tape.

Taper ikke lenger

De siste ukene har han ført yrkesvalghemmede Linda Leines sak fram i rampelyset. Linda har i sju år arbeidet som kjøkkenhjelp på Ringsaker Bo- og Aktivitetssenter. Det ønsker hun å fortsette med, men myndighetene prøvde å føre henne over på uføretrygd. At hun nå, etter alle solemerker, får fortsette i jobben sin har Landsforeningen Rettferd for Taperes generalsekretær Ola Ødegaard hovedårsaken for. Da Lindas foreldre opprødd kontakten ham, satte han breisida til. Etter fem år som kaptein på taperes vinnerlag vet han hvilke tråder han skal rykke i. Brått var Lindasaken hett stoff i tv, radio og aviser, som alle var til stede da formannskapet i Ringsaker vedtok å tilby Linda 30 prosents stilling. Mer enn rådmannen hadde innstilt på, dog mindre enn Linda Leine hadde håpet, et foreløpig «uavgjort». Foreløpig, for Ødegaard kjemper videre for Linda og er en pitbull når det trengs. Han har bitt seg fast og gir seg neppe før Linda er ansatt i full jobb. Basta.

Han har fremdeles tor'vær i røsta og ild i blikket når legger telefonen på og setter seg i kaffekroken hjemme i Voksgata på Dokka, for å lørdagsprate med HA. Den tidligere taperen gir ikke lenger tapt, tar ikke lenger kommando.

Han har, i rettferds navn, tapt nok. Hele sin barndom, broparten av sin ungdom. Etter oddsene skulle han endt i rennesteinen. At han i stedet ble hærfører for landets lenge tause hær av tapere sier mye om hva slags evner og krefter han har. Men de trudde han var evneveik.

Ola Ødegaard kom til verden på Dombås i 1942, som uønsket barn i en søskenflokk som etter hvert talte ti. «Dysfunksjonell» kaller fagfolkene i dag familier som hans, lutfattig - ikke bare på jordisk gods, men også på kjærlighet og omsorg. Foreldrene sendte tidlig Ola og søsknene bygdelangs for å tigge og stjele. Stjal de ikke nok, fikk de juling. Livet var bråk, kulde og elendighet og omsider tok vergerådet affære. Barna ble sendt i foster-

hjem, Ola og to av brødrene til en gard i Telemark. Da de krøp til køys første kvelden mente tiåringen at her kom de til å få det godt. For første gang i sitt liv lå han i egen seng, i rent sengetøy, og med pysj.

Men han hadde bare sett fernissen. Det viste seg snart at fosterforeldrene brukte barna som slavarbeidere, de ble hundset og vanstelt. Da øvrigheten en kveld kom på uanmeldt kontrollbesøk ylte sengene, som hadde vært så reiene og innbydende første natte, av kvit mark. Nok en gang ble Ola og brødrene omplassert, nok en gang sendt ut i uvissa.

Men heldigvis, denne gangen kom de til bedre kår. På Grimerud legat på Ottestad møtte de godhet og omsorg. Året på gutteheimmet på Hedemarken nevner Ola Ødegaard siden som sitt lykkeligste barndomsår. Han glemmer aldri den omsorg han møtte fra hjemmets ansatte og ikke minst fra sin lærerinne Borghild Hektoen.

Men det ble med det ene året. Sola skinner kort i grå liv. Som lyn fra klar himmel kom en dag beskjed

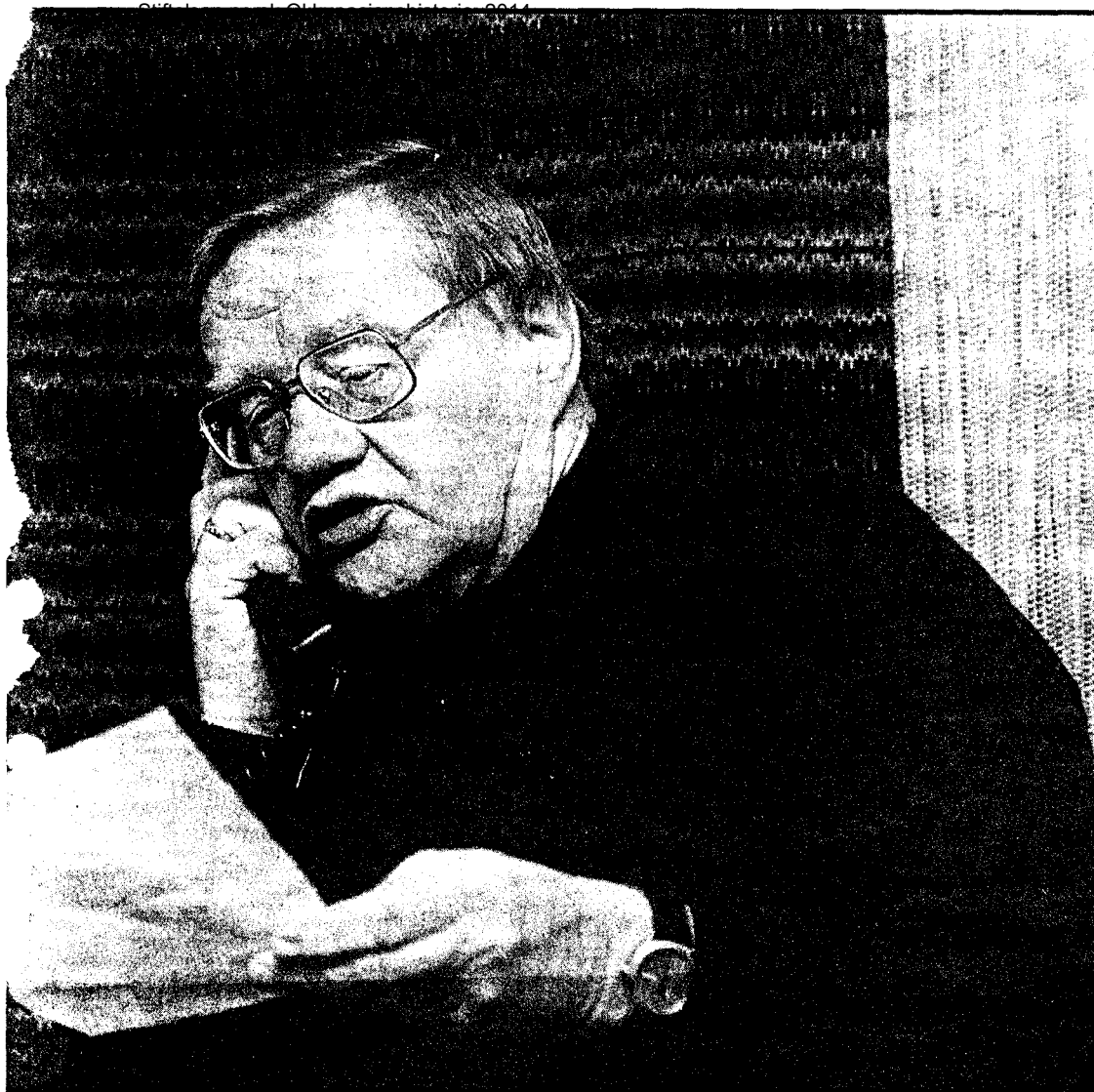
fra vergerådet på Dovre; de tre brødrene skulle flytte. Sigurd og Terje til fosterfamilie på Lesja, Ola til skolehjem i Trøndelag.

Prøv å krype inn i det skjellende elleveårshjertet et øyeblikk. Å, så aleine i verden. I går skilt fra brødrene, i dag innelåst på et rom på Ekne offentlige skole for evneveike barn, tidligere Falstad konsentrasjonsleir, for å bli evnetestet. Den ukjente lærerinna legger oppgave på oppgave på. Fulltall figurer, sett sammen byggeklosser. Hva betyr... Hjertet raser i veg så du knapt hører dine egne redde tanker...

Resultatet av intelligenstesten, stemplet Ola Ødegaard som evneveik, IQ76. 11-åringen ble plassert i evneveikeskolens førsteklasse, og begynte på sitt første, av i alt sju år på institusjonen. År det kunne skrives bøker om - og som det siden ble. I «Tapt barndom» (Cap-pelen) forteller Ola Ødegaard sin historie til Arvid Møller, om nattevaktens og andre voksnes seksuelle overgrep mot forsvarsløse smågutter, korporlig avstraffelse,

TURID ANDREASSEN LIE,
tekst

JENS ERIK JENSRUD,
foto

skremselspedagogikk, isolasjon og ikke minst blygrå hverdager og følelseskulde.

«Gir du opp nå, har du tapt», kviskret gutten mang en gang for seg sjøl. Beit tennene i hop og «sto han av». Da han slapp ut som tjueåring ville ingen så mye som trukket på et øyebryn i forbauselse om han, som så mange av medelevene sine, hadde endt på skråplanet med sikker kurs for rennesteinen. Det er mange nok av tidligere spesialskoleelever der.

Men Ola var og er annsles. Han darte på bemerkelsesverdig vis å skaffe seg både kunnskap og arbeid. «Den evneveike» tok også kveldskurs, pugget og leste, engasjerte seg i organisasjonsliv og politikk. Ikke visste Oslo Unge Venstre at den ordhage sekretæren deres var «evneveik». Ola var nøye med å ta kelegge forlida si, ingen måtte ane skammen. Likeså da han siden fikk jobb som journalist i Arbeidets Rett på Røros. For hvem ville vel ansatt en evneveik? Hvem ville blitt venn om de visste? Så ingen ante. Men «utad blank, inna krank» - hele tida bar han spesialskolebagasjen i sjela, som en verkebyll.

Ola Ødegaard ligner ingen annen. Mens alle andre spesialskoleelever bøyde nakken og bar skammen, bestemte han seg for å ta hull i verkebyllen. Det måtte skje i all offentlighet, så folk fikk vite hvordan funnens svakeste ble behandlet. Arne Skouen holdt foredrag om spesialskolevesenet under tit-

telen «Har vi konsentrasjonsleirer for barn i Norge?» sto Ola Ødegaard fram som hans sannhetsvitne. Fra talerstolen i studentersamfunnet i Oslo fortalte han sin historie. Fra velferds-Norges bakside. Foredraget ble første spiker i spesialskolevesenets kiste.

Den første spesialskoleelev som noensinne som sang ut. Sjøl sagt ble han sporenstrekts saksøkt for ærekrenkelser.

Av de han navnga som overgripere? Nei. Av STATEN. Den samme stat som hadde klassifisert ham som evneveik.

Dommen ble mild, men like fullt. Ola Ødegaard, utsatt for jevnlig seksualovergrep gjennom alle sine år i statens varetekt, måtte betale den samme stat 600 kroner i bot for å ha fortalt om overgrepene. Pluss 20.000 kr i saksomkostninger.

Da han siden søkte billighetserstatning for sin tapte barndom ble han avskrevet med 15.000 kr. Det sved like sterkt. Sju års overgrep, fysisk og psykisk - var han så lite verd? Han anket til Stortinget og vant. 100 stortingsrepresentanter stemte ja til 50.000 kr. Ola Ødegaard var ferdig med å tape.

Men han var ikke ferdig med taperne. De ble hans livsskall.

— Like siden jeg slapp ut fra det som er blitt kalt etterkrigstidas konsentrasjonsleir i Norge har min oppgave vært å kjempe for dem. Jeg klarte å slite meg ut av følelsen av

å være en evneveik uten framtid. Nå gleder jeg meg over at jeg får lov til å bruke kreftene mine og evnene mine på noe annet enn bitterhet, sier Ødegaard i dag.

Evneveik er han langt fra. Men for en tulling! Kona Anne Marie syntes i alle fall det den dagen han kom på ideen om å samle Norges tapere til konferanse på Gjøvik. Bare en eneste mann i hele verden kan finne på noe så...

Landsforeningen Rettferd for Taperne, stiftet som resultat av den vellykkede konferansen, samler rundt 3.400 betalende medlemmer, samt 3.000 ikke betalende. I fjor hadde foreningen 34.242 tapere på tråden, derav 1.404 fra Hedmark.

— Men å brennemerke folk som tapere? Har de ikke lidd nok?

— Det er vinne i samfunnet som frykter taperstempleet. De som ringer oss føler seg akkurat som det de er, tapere som faller mellom to stoler i samfunnet. For dem kjennes betegnelsen riktig, sier Ola Ødegaard og vet at å tape ikke nødvendigvis er det motsatte av å vinne. Å tape er like mye å miste. Ingen billighetserstatning i verden kan gjenopprette slike tap. **Men en tilkjent erstatning er også en erkjennelse fra samfunnets side om at noe galt er blitt gjort.** Derfor er arbeidet med billighetserstatninger ei av landsforeningens viktigste arbeidsoppgaver. I løpet av 1998 hjalp forti tapere til erstatning.

Nå er det håp om at foreningen kommer inn på Statsbudsjettet.

Ola Ødegaard er som sagt ulik andre. Etter 30 år som journalist, de siste i gjøvikavisa Samhold, er han nå han uføretrygdet på grunn av muskel- og slitasjeproblemer. Men han er i full jobb for det, for taperne. Jevnt på farten, fra landsende til landsende, for å tale med og om tapere, til byråkrater fylkesmenn, ja endatil hos Kongen har fattigutguten fra Dombås vært. Arbeidsdagene på taperkontoret på Dokka strekker seg fra 0700 til 2300. Han har det rett og slett så travelt at han ikke har tid til å være uføretrygdet.

— Jeg er den eneste i landet som har søkt permisjon fra uføretrygd og blir vist fram på trykdekonferanser som et unikum...

Telefonen ringer i et kjørt mens vi prater.

— Kan du ringe opp igjen om en halv time, jeg sitter i en viktig konferanse. Men da skal jeg prøve å hjelpe deg.

Ødegaard tasser til og fra. Egentlig er han sjukmeldt med influensa, men snakketoget kviler ikke.

— Det har da enda kommet seg, etter at vi fikk hemmelig telefon, rekker han å si før mobilen synger igjen.

— Det er det beste som har hendt, roper fru Anne Marie fra kjøkkenet. For i de fem åra foreningen har eksistert har telefonen ringt uavlatelig. De måtte skjærne privaten. Men mobiltelefonen er åpen.

Og den ringer. Helt over kaffe-

bordet hører vi Anita Fleimes dagsrevyrost lure på om Ødegaard kjenner en uføretrygdet hun kan bruke til lørdagsrevyen. —Jeg har en ypperlig i Ringsaker, sier han og pusker på for å skaffe Linda ny oppmerksomhet. —Ikke akkurat riktig i dette tilfellet? Nei vel, men da finner jeg en annen. Fra Oslo-området. Og så tar du opp Linda Leines sak som eget innslag seinere, ikke sant? For det de forsøker å gjøre mot henne er uverdig!

Ola Ødegaard snakker fort og mye, så spytet driver. Tapergeneralen har tilegnet seg maktens språk. Fakta og politikk hagler, datoer, årstall, statistikk, han er en foss, eller som før antydning - en pitbull for sin sak. Det er vanskelig å få kjørt ham av sporet. Først når jeg spør hvem han egentlig er, blir han stille. Bare et øyeblikk, riktig nok, men leil lenger til ham å være.

— Jeg vil være ærlig, for jeg er kristen: Jeg er nok en liten egoist.

— Å, jeg tenker vi si en stor en! sekunder livsledsagersken på kjøkkenet og Ødegaards tungsin-dige ansiktsfolder sprekker i morskap. — Når jeg har bestemt meg for noe er jeg ikke til å rikke, hun har rett i det.

— Stri, egen og stal roper hun, men legger til at bak det tilsynelatende harde skallet er han mjukere enn de fleste, det skal lite til for tåran' renn.

— Videre? Gubben er tilbake på sporet og fortsetter uforstyrrelig, har ikke noe imot å snakke om seg sjøl. Etter en barndom i skyggen er det godt å stå i sola.

— Å kjempe for de svake er en viktig del av Ola Ødegaards liv, være et taler for dem overfor de offentlige myndigheter. Den lille redde spesialskoleeleven er borte for alltid. Det er viktig for Ola Ødegaard å sette seg i respekt. Jeg liker å engasjere meg og kan bli fykende forbannet. Mang en gang har jeg sagt til byråkrater i telefonen at du kan være glad jeg ikke er i nærheten nå, for da hadde jeg ikke klart å styre meg. For det klarer jeg ikke når jeg er skikkelig sint. Det er ikke lenge siden ordføreren i Ringsaker ringte og lurte på om det var sant at jeg hadde kalt en av hans funksjonærer en drittsekk. Ja, sa jeg, det fins en del slike i samfunnet, og av og til er det nødvendig å snakke rett fra leira. Det er ikke bare i Ringsaker jeg gjør det. Men jeg kan sjøl sagt beklage det, hvis det er om å gjøre...

Sterk kost? Når det gjelder de svake eier han ikke skam. For Linda og hennes like skal aldri stå alene. Ikke så lenge Ola Ødegaard lever og munntøyet går.

